

ДОСВІД РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ГАРАНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

© Завербний А.С., Копитко М.І., 2011

Досліджено досвід Російської Федерації у сфері гарантування економічної безпеки підприємств, при цьому зроблено акцент на охоронній діяльності, захисті інформації, розвідувальній діяльності та протидії рейдерським захопленням.

Ключові слова: економічна безпека підприємств, розвідувальна діяльність, рейдерські атаки, інформаційна безпека, охоронно-інформаційні підприємства, процес організації безпеки на підприємстві.

A. Zaverbnyy, M. Kopytko

Lviv Polytechnic National University

EXPERIENCE OF RUSSIAN FEDERATION IN ORGANIZATION OF PROCESS OF GUARANTEING OF ECONOMIC SECURITY ENTERPRISES

In the article investigational experience of Russian Federation in the field of guaranteing of economic security of enterprises, an accent is here done on protective activity, defence of information, secret service activity and counteraction a reyder capture.

Key words: economic security of enterprises, secret service activity, reyder attacks, defence of information, protectively informative enterprises, process of organization of safety on an enterprise.

Постановка проблеми. Впродовж останніх десятиліть щоразу більшої актуальності набуває на світових теренах кооперація і координація зусиль державних та приватних служб в організації процесу гарантування економічної безпеки підприємницьких структур. За результатами досліджень іноземних учених, з кожним днем все більше виникає нових потреб підприємств у забезпеченні економічної безпеки у різних сферах, при цьому значна увага зосереджена суспільством на діяльності у цій ділянці недержавної системи безпеки, зокрема, приватних детективних і охоронних структур, адвокатських контор, служб технічного захисту інформації, кадрових агентств тощо. Доволі часто за кордоном підприємці стикаються із ситуацією, коли правоохоронні органи тих чи інших держав не можуть забезпечити виконання специфічних функцій із гарантування економічної безпеки. Позитивним кроком, на відміну від України, є те, що більшість високорозвинених країн світу мають значні напрацювання у сфері нормативно-правового регулювання цієї діяльності і тим самим дають змогу національним підприємствам створювати ефективніші системи гарантування економічної безпеки з використанням передового досвіду спеціалізованих структур. Тому особливого дослідження потребує досвід іноземних держав, зокрема сусідів України, у сфері гарантування економічної безпеки недержавними установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему гарантування економічної безпеки на пострадянському просторі вирішувало багато дослідників та науковців. Але подальшого опрацювання потребує питання переймання досвіду Україною для створення власного комплексу гарантування

економічної безпеки для приватних підприємств, одним з найважливіших елементів якої є ґрунтовне нормативно-правове забезпечення і специфіка діяльності агентств безпекознавчого профілю.

Цілі статті. Мета роботи – дослідити досвід Російської Федерації у сфері гарантування приватними агентствами економічної безпеки підприємницьким структурам.

Виклад основного матеріалу. Для України можна починати свої кроки з організації професійного підходу до гарантування економічної безпеки підприємницьких структур, переймаючи досвід сусіда – Росії, адже там набули широкого розповсюдження приватні агентства із гарантування економічної безпеки у різних сферах. За даними [1], у РФ почав функціонувати з початку 1995 р. Російський союз підприємств безпеки, до складу якого увійшло понад 25 тис. осіб, основним видом діяльності яких було надання послуг з організації безпеки на підприємствах. Ця організація набула вседержавного масштабу, оскільки її структурні підрозділи почали створюватися згодом у різних куточках Росії. Як зазначено у [2], починаючи з 2007 р. у Ростовській області функціонували: 181 служба безпеки, 82 охоронних підприємства, 6 детективних агентств і одна охоронно-пошукова організація, що в загальній кількості перевищило позначку більше як 300 підприємств безпекознавчого профілю. Іншим кроком у цій сфері є діяльність специфічних фондів та спілок із захисту. Так, у тій же Ростовській області у 1993 р. був створений Фонд захисту підприємців [3], основним видом діяльності якого є робота із повернення дебіторської та кредиторської заборгованостей, врегулювання спорів і конфліктів, перевірка сумлінності ділових партнерів, а також доцільність укладання тих чи інших комерційних угод, консультування з питань організації бухгалтерського обліку, взаємодія із правоохоронними і судовими органами. За більш ніж десятилітню історію його діяльності він налічує близько 300 підприємницьких структур та фізичних осіб, а також створив мережу філій по цілій області. Схожі фонди функціонують і в інших областях.

Значного поширення набули охоронні агентства, яких у РФ є понад 10 тис., а їхніми працівниками є більш ніж 400 тис. осіб [4]. Такі підприємства орієнтуються у наданні своїх послуг (здебільшого технічної та протипожежної охорони, юридичної підтримки) на представників малого та середнього бізнесу. Вони тісно співпрацюють з міліцією, а також беруть участь у спільних заходах. Працівниками цих структур є колишні працівники силових державних підрозділів, які мають багаторічний досвід у агентурно-оперативній роботі. Однією із важливих сфер діяльності цих агентств є попередження рейдерських атак, які щоразу набувають більшого поширення на теренах пострадянського простору. За інформацією, представленою у [5], рейдери, у перекладі з англ. – нападники, у ширшому вітчизняному тлумаченні – це особи, які спеціалізуються на захопленні у своє розпорядження управління підприємством, використовуючи при цьому спеціально спровокований бізнес-конфлікт. Досліджуючи класифікацію рейдерів, то здебільшого їх поділяють на «білих», «чорних» і «сірих». «Білі» – законні рейдери, які свою діяльність спрямовують на покращання ефективності діяльності того чи іншого підприємства; «чорні» і «сірі» рейдери – їхня діяльність ґрунтується на використанні незаконних методів, зокрема, на силовому захопленні, представленні підроблених документів тощо. Мотивом діяльності рейдерів є: задоволення власного інтересу, забираючи чужі підприємства; захоплення бізнесу з метою перепродажу; замовлення з боку третіх осіб.

Як свідчать статистичні дані [6], у 2005 р. було зафіксовано понад 100 корпоративних конфліктів, інформація про які набула значного розголосу у ЗМІ. Динаміка кількості корпоративних конфліктів у Москві є невтішною, оскільки відображає стрімке щорічне зростання їх кількості. Так, у 2003 р. – 151, у 2004 р. – 177, у 2005 – 117 (за оцінкою експертів – 300), загальна сума активів яких є більшою за 4 млрд. дол. США.

Загалом сфера діяльності охоронно-детективних підприємств у РФ ґрунтується на наданні таких послуг [7, с. 34; 8, с. 105]:

- фізична охорона об'єктів і приватних осіб з використанням сучасних технічних засобів, вогнепальної зброї і спецзасобів;
- забезпечення безпеки об'єктів і приватних осіб з використанням програмно-технічних комплексів захисту інформаційних систем;

- забезпечення інформаційної безпеки недержавних суб'єктів економічних відносин;
- інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницького ризику і захист комерційної таємниці;
- надання консультацій керівниками попередньо створюваних підприємств і комерційних організацій з питань комплексної безпеки у формі розроблення практичних рекомендацій;
- забезпечення безпеки комерційних об'єктів міської інфраструктури;
- участь у забезпеченні безпеки держпідприємств, міжнародних комерційних виставок, конгресів, симпозіумів, творчих фестивалів тощо;
- спільне з патрульно-постовою службою органів внутрішніх справ патрулювання у районах міста (за місцем реєстрації охоронного підприємства);
- забезпечення порядку у місцях проведення масових культурно-спортивних і видовищних заходів.

Поряд із вищезазначеними видами діяльності зростає попит великих корпорацій на послуги конкурентної розвідки та агентурної роботи. Значною мірою саме спеціалізовані приватні підприємства мають змогу фахово підійти до процесу збору необхідної інформації про конкурентів, ринок, тенденції тощо. У зв'язку з тим, що сучасна діяльність підприємств Росії вимагає значного обсягу інформації, яка є обробленою і представленою в доступній формі, легкій для опрацювання, то менеджери компаній не справляються самі з такою роботою.

Російські компанії перетворилися з невеличких фірм на акціонерні товариства зі складною інфраструктурою і управлінськими зв'язками, у зв'язку з цим фінансові потоки, рух капіталу, управління ресурсами, персоналом, інноваційною діяльністю стає все складнішим завданням, що мотивує керівництво до залучення сторонніх спеціалістів.

Іншою проблемою, яку приватні підприємства з гарантування економічної безпеки вирішують на теренах Росії, є боротьба з комп'ютерним шпіонажем та протиправними діями через комп'ютерні мережі. За даними правоохоронних органів РФ [9], кількість виявлених злочинів у сфері комп'ютерної інформації зростає щорічно у 3–4 рази, також зазначено, що у разі втрати комерційним підприємством більш ніж 20 % важливої внутрішньої інформації, то у 60 зі 100 % вона збанкрутує; 93 % підприємств, які втратили доступ до власної інформації на термін більше ніж 10 днів, змушені залишити свій бізнес.

Агентства із захисту інформації надають широкий асортимент послуг:

- здійснення комплексу технічних і організаційних заходів з атестації засобів і систем на відповідність вимогам захисту інформації, а також приміщень, призначених для ведення конфіденційних переговорів;
- здійснення спецдослідження на виявлення побічних електромагнітних випромінювань, технічних засобів обробки інформації;
- оцінювання потенційних каналів витоку інформації від технічних засобів, об'єктів, приміщень;
- поставки технічних засобів і систем захисту інформації, їх встановлення та монтаж, а також обслуговування;
- поставка програмно-апаратних комплексів, технічних засобів пошуку джерел радіовипромінювання і чужих систем збору інформації;
- проектування системи захисту інформації, розроблення типового проекту і пропозицій для оснащення об'єкта технічними засобами захисту;
- надання послуг і сприяння в освоєнні технічних засобів захисту інформації;
- здійснення консультування у сфері забезпечення інформаційної безпеки організації і приватних осіб [10].

З кожним днем урізноманітнюються послуги приватних агентств з безпеки. Це зумовлено швидким ростом попиту на найновіші охоронні послуги. Так, за даними московського агентства економічної безпеки «SSS» [11], перелік послуг, що пропонуються для юридичних і фізичних осіб, такий:

- охорона об'єктів (озброєна і незброєна, за допомогою сторожових собак, встановлення системи контролю доступу);
- безпека приватних осіб, VIP-персон, керівників підприємств;
- гарантування безпеки масових заходів;
- супровід вантажу;
- встановлення і обслуговування відеонагляду;
- тестування на поліграфі тощо.

Висновки. Досліджено специфіку здійснення приватними агентствами Російської Федерації заходів із гарантування економічної безпеки підприємств. При цьому наголос зроблено на різноманітності видів їх діяльності. Важливим елементом, який заслуговує використання в українській практиці, є значний досвід російських агентств, а також ґрунтовне нормативно-правове забезпечення діяльності з гарантування економічної безпеки.

1. *Безпека підприємницької діяльності в регіоні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reff.net.ua/8252-Bezopasnost_predprinimatel_skoiy_deyatel_nosti_v_regione.html.* 2. *Кримінал Півдня Росії. – 1997. – № 1.3 // Комерсант-Ростов. – 1996. – № 7.* 4. *Каленяк В. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-87.html>.* 5. *Хто такі рейдери? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraf.in.ua/kremenchug/2006/09/01/3271.html>.* 6. *Недружні поглинання і економічна безпека підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://niujazz.dp.ua/nedruzhni-poglyannya-i-ekonomichna-bezpeka-pidpruyemstva.php>.* 7. *Зульфугарзаде Т.Э. Менеджмент в системе негосударственных правоохранительных организаций (Мекосепрология): практ. пособ. в вопросах и ответах. — М.: Институт экономики и права, 1996. — 136 с.* 8. *Доронин А.И. Разведывательное и контрразведывательное обеспечение финансово-хозяйственной деятельности предприятия. – Тула: Гриф и К., 2000. – 486 с.* 9. *[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/metody-obespecheniya-informatsionnoi-bezopasnosti-predpriyatiya>.* 10. *[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sezon.iwarp.com/>.* 11. *[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sss-m.ru/index.htm>.*